

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

3. Ladja na kopnem.

(Češka.)

potnik je prišel prenočevat h kmetu. Sprejeli so ga in mu ponudili za večerjo mleka in kruha. Ko se je naužil, vpraša gospodarja: »Ali veste kaj novega?« — »Ne vem«, odgovori kmet. »Tu živimo v zatišju ločeni od sveta. K nam malokdaj zaide kdo s kako novico. V mesto zahajam redkokrat in kadar pridem tja, opravi hitro, kar je treba, in govorim z malokom. Drugače Vi, ki hodite križem sveta in povsod kaj zveste.«

»Hm, hm«, zmaja z glavo potnik. »Torej ne veste, da je dal razglasiti naš kralj po vsi deželi, da kdor po kopnem na ladji pride do kraljevega gradu, dobi njegovo edino hčer.«

Trije kmetovi sinovi so bili tedaj v hiši. Slišali so novico, ki jo je razodel prenočevalec. Dasi se jim je skoraj nemogoče zdelo, izpolniti kraljev razglas, so si vendar mislili: »Poskusimo, morda se nam posreči dobiti kraljično.«

Ko je drugo jutro odšel potnik, reče najstarejši sin staršem: »Dovolite mi, da grem poskusit svojo umetnost. Morda mi bo sreča mila, kdo ve? Če se mi pogodi izide in če izpolnim kraljev razglas, boste srečni tudi vi z menoj vred.«

Starši so mu dovolili. Mati mu speče hlebček. H kruhu pridene nekoliko slanine za prigrizek. Najstarejši sin vzame brašno in žago, zadene sekiro na rame ter krene v gozd.

Pridno je delal vse dopoldne. Ves čas se ni oddahnil. Ko pa mu je bilo solnce nad glavo, sede v mah, razprostre robec, si vreže kruha, vzame slanine in začne obedovati. Dobro mu je dišalo. Še je jedel, ko pride mimo starček, opirajoč se ob palico. Ko zagleda mladeniča, obstane.

»Ali obeduješ, prijatelj?« ga vpraša prijazno.

»Seveda obedujem.«

»Daj tudi meni malo, prosim te. Danes še nisem imel ničesar v ustih,« ga poprosi starček.

»Saj imam komaj zase. Kjer si delal, tam naj ti dado jesti,« ga zavrne skopi mladenič.

»Kaj pa delaš?« ga še vpraša starček.

»Plug delam«, odgovori mladenič.

»No, pa delaj plug«, reče starček in izgine v goščavi.

Ko se je bil nasitil najstarejši kmetov sin, se je zopet lotil dela, a niti zapazil ni, da res dela plug namesto ladje.

Osrmočen se je vrnil domov. Smejali so se mu, ko je privlekel namesto ladje plug na dvorišče. Kmetu je bilo to všeč. Dobil je vsaj nov dober plug. Stari plugi že niso bili za rabo.

»Danes pojdem jaz. Morda bom srečnejši od brata«, reče drugi dan srednji kmetov sin. Mati mu speče hlebček. H kruhu pridene nekoliko slanine za prigrizek. Srednji sin vzame materin dar in tesarsko orodje — in hajdi v gozd.

Trdo je delal v gozdu vse dopoldne. Ko mu je bilo solnce nad glavo, odloži dleto in sekiro, sede v mah, si vzame kruha in slanine ter obeduje. Dobro mu je dišala jed. Še je jedel, ko pride mimo starček. Ustavi se blizu njega.

»Ali obeduješ, prijatelj?« ga vpraša prijazno.

»Seveda obedujem.«

»Daj tudi meni malo, prosim te. Danes še nisem imel ničesar v ustih«, poprosi starček.

»Saj imam komaj zase dovolj. Kjer si delal, tam naj ti dado jesti«, zavrne dečka skopuh.

»Kaj pa delaš?« pozveduje starček.

»Sani delam.«

»No, pa delaj sani«, reče starček in izgine v goščavi.

Ko je bil poobedoval srednji kmetov sin, se je zopet lotil dela in niti zapazil ni, da dela res sani namesto ladje. Vrnil se je domov. Oj, kako so se mu smejali domačini, ko je pripeljal namesto ladje sani na dvorišče! Kmetu je pa vendar ugodil. Razveselil se je novih sani, ker so bile stare že skoraj popolnoma razbite.

»Še jaz naj poskusim«, reče tretji dan najmlajši kmetov sin.

»Oba starejša brata tvoja nista ničesar opravila. Meniš-li, da se tebi posreči? Doma ostani! Zakaj bi trgal v gozdu obleko in odnašal kruh od hiše«, se jezi oče.

Rad je sicer slušal starše, ali to pot pa najmlajši sin ni slušal očeta. Ko je odhajal z doma, je vzel s seboj samo skorjico kruha, ki si jo je bil prihranil, in nožič. Mati mu ni spekla hlebčka, ni mu dala slanine.

Ko je bil prišel v gozd, ni začel precej delati, nego je sedel in premišljal, kako bi delal, da bi osramotil svoja brata, očetu in materi pa pokazal, da ima glavo na pravem mestu. Šele ko je bil vse dobro pretehtal, je vstal, začel vrezavati šibice in iz njih spletati ladjo.

Opoldne sede v mah, seže v žep po skorjico kruha ter obeduje. Komaj je začel jesti, pride starček in se ustavi pri njem.

»Ali obeduješ, prijatelj?« ga vpraša.

»Obedujem, obedujem«, mu pritrdi najmlajši kmetov sin.

»Daj tudi meni malo, prosim te. Danes še nisem imel ničesar v ustih«, prosi starček.

»Nate, vzemite si, kolikor hočete! Mnogo nimam, ali kar imam, to Vam dam. Trda je ta skorjica. Težko jo boste použili«, prijazno odgovori mladenič in ponudi starčku božji dar. Starček vzame skorjico in já počasi.

»Kaj pa delaš?« vpraša potem mladeniča.

»Težko, da bi uganili. Ladjo delam, ki bi mogla voziti po kopnem. Edino hčer je obljubil kralj tistemu, ki bi jo naredil. Moja starejša brata sta se že

poskušala v tej stvari, pa se jima ni posrečilo. Tudi jaz dvomim, ali jo naredim.«

»Pusti dvom in srčno delaj ladjo«, izpodbujata starček mladeniča ter mu še sam pomaga spletati ladjo.

Ko je bila gotova, reče starček mladeniču: »Ne hodi domov! Pelji se v ladji naravnost do kraljevega gradu in kogar srečaš, ga vzemi s seboj.« Ko mu je bil to naročil, je izginil.

Mladenič ga je slušal. Peljal se je naravnost h gradu v novi ladji, ki se je gibala po suhi zemlji kakor da bi plavala po vodi. Kmalu je došel do nekega znamenja, pri katerem je ležal človek, ki je držal v rokah hleb kruha in na ves glas vpil: »To bi rad jedel, to bi rad jedel.«

Mladenič ustavi ladjo, se zasmeje čudnemu možu, pa mu veli: »Ti bi rad jedel? Kar vgrizni, in minila te bo lakota.«

»Kaj bi pokušal! Dve peki kruha bi ne bili dovolj, da bi se nasitil«, odgovori čudak.

»Pojdi z menoj«, ga povabi mladenič. Lačnež ga sluša in zleze v ladjo, ki je odrinila dalje.

Nista se dolgo vozila, ko zagledata moža, sedečega poleg ribnika. Na vso moč je vpil tisti mož: »To bi rad pil, to bi rad pil.«

Ustavita se. Mladenič se ni mogel zdržati smehu. Vzkliknil je žejnemu čudaku: »Pil bi rad? Pripogni se k ribniku in napij se dosita.«

»Tri take ribnike bi moral izpiti in še bi si ne ugasil žeje«, ga zavine čudak.

»Pojdi z menoj«, mu veli mladenič. Žejavec sluša in stopi v ladjo.

Peljali so se dalje. Nedaleč od ribnika so zagledali človeka, ki so mu bile zvezane noge. Na vse grlo je kričal: »To bi rad tekkel, to bi rad tekkel.«

»Neumnež, noge si razveži in lahko boš tekkel«, mu svetuje mladenič, ki se je jel čuditi, misleč, da biva v kakem drugem delu sveta, kjer ljudje drugače živijo in imajo drugačne navade kakor pri njih doma.

»Ko bi si razvezal noge, bi z vsakim korakom prestopil miljo daleč«, toži zvezani brzohodec.

»Pojdi z menoj«, mu reče mladenič. Brzohodec prikima. Mladenič in njegova tovariša stopijo ponj ter ga preneso na ladjo.

Pičlo uro so se potem vozili in srečali so človeka, ki je imel na vsakem ušesu privezan sveženj sena. Vpil je: »To bi rad slišal, to bi rad slišal«. Še glasneje kakor ta glušec je zakričal mladenič: »Vrzi proč svežnja in dobro boš slišal.«

»Ko bi se znebil svežnjev, bi slišal dvesto milj daleč, tu pa ne slišim ničesar«, odgovori gluhi čudak.

»Pojdi z menoj«, mu veli ladjar, in glušec zleze v ladjo. Zopet so se peljali dalje in kmalu so zagledali lovca, ki je držal puško v desnici ter na vso moč vpil: »To bi rad streljal, to bi rad streljal.«

»Zakaj pa ne streljaš?« ga vpraša mladenič.

»Ko bi ustrelil, bi krogla letela dvesto milj daleč in bi utegnila koga zadeti«, odgovori lovec.

»Pojdi z menoj«, ga povabi ladjar. Čarostrelec sluša in stopi na ladjo.

Precej tovarišev se je že nabralo mladeniču v ladji. Ko so se vozili dalje, jih je pregledoval, in glejte čuda: vsi so mu bili podobni!

»Kdo ve, čemu mi bodo?« si je mislil. Spomnil se je starčka, ki mu je bil naročil, naj vzame s seboj, kogar sreča.

Poslej se niso namerili na nikogar več. Ko so bili dospeli do kraljevega gradu, so stopili tovariši z mladeničem vred iz ladje. Brzohodca so morali nesti venkaj. Ladjar je sam krenil v grad. Drugi so se poskrili v grmovju pod gradom.

Kralj se je čudil kmetovemu najmlajšemu sinu. Vprašal ga je, od kod prihaja, kje je doma. Dasi se je po kopnem pripeljal v ladji, mu vendar ni hotel dati kraljične.

»Mojo hčer si boš moral drugače prislužiti. Prej moraš snesti celo peko kruha, in še potem ni gotovo, da bi ti jo dal«, mu veli kralj.

»To mi bo mala skrb«, odvrne mladenič ter stopi k tovarišem, ki so se skrivali pod gradom.

»Ti, ki tako rad ješ, idi v grad. Tam ti dajo peko kruha«, izpodbudi lačneža. Ta ni dolgo premišljal. Takoj je šinil v kraljev grad. Ondi so pekli kruh v velikanski peči. Hleb za hlebom so pokladali na lopati pred lačnega gosta, ki je hlastno zaužival kruh ter ven in ven kričal: »To bi rad jedel, to bi rad jedel.«

V malo trenutkih je pognal ves kruh po grlu. Kralj se je razsrdil in zapodil nenasitca iz gradu, ker se je bal, da bi mu ne pojedel vsega živeža, kar ga je bilo v grajski shrambi.

Kmetov najmlajši sin je zopet stopil pred kralja in ga prosil za kraljično, ali vladar mu je tudi to pot ni dal, rekoč: »Kolikor naenkrat zvarijo piva, vse moraš popiti, in še ni gotovo potem, da bi ti jo dal.«

»Tega pač ne bo mogel storiti«, si je mislil kralj, ko je odhajal mladenič. Ta si pa ni dosti belil glave, kako bi izpolnil kraljev ukaz. Šel je doli pod grad, kjer je počival v grmovju žejavec. Tega je sedaj poslal v grad. Žejni čudak je tako popival, da mu niso skoraj mogli sproti nalivati. Niti kapljice piva ni ostalo v sodih. Vse je izpraznil. Kralj se je razsrdil in pognal pijanca iz gradu. Bal se je, da ne bi moral zaradi njega sam trpeti žeje.

Najmlajši kmetov sin ni odnehal. Vnovič je prišel v grad. Kralj je taval kakor senca po sobanah. Kesal se je, ker je bil razglasil tisti ukaz, da bo njegov zet oni, ki se pripelje po kopnem v ladji do gradu. Bal se je, da bi najmlajši kmetov sin res ne dobil kraljičine. Zato ga je še enkrat dal na pozkušnjo. Ukazal mu je: »Dvesto milj odtod je studenec, iz katerega izvira dvojna voda. Kdor se napije prve, temu se povrne zdravje; druga pa prinaša smrt. Prinesi mi te studenčnice, potem se ne bom obotavljal, ampak ti dam hčer. Toda pazi, da se mi povrneš v dveh urah.«

Mladenič se prikloni kakor se spodobi in odide k tovarišem pod grad. Tamkaj naroči tistemu, ki je brzo hodil, naj skoči po studenčnice. Komaj so mu razvezali noge, že ga ni bilo videti nikjer.

Minila je že ena ura, poldruga, samo še eno četrt je manjkalo, toda poslanca ni bilo nazaj.

Mladeniča je jelo skrbeti. »Ti, ki tako daleč slišiš, vrzi svežnja z ušes in poslušaj, ali že ne prihaja?« veli tovarišu. Ogovorjeni čudak se skloni k tlom, si odveže svežnja, nekaj hipov posluša, potem se dvigne in si zopet priveže svežnja k ušesom.

»Brzohodec, ki si ga poslal k studencu, hrope tam, da mi buči po glavi«, opomni mladeniču čudak s svežnjema na ušesih.

»Sproži puško in zbudi ga«, ukaže ladjar strelcu, čegar puška je nesla dvesto milj daleč.

Puška počí, in brzohodec je bil hipoma tu. Prinesel je zdravilne in smrtne vode. Ko je bil prišel k studencu, si je mislil: »Saj imam še dosti časa, lahko se malo odpočijem.« Zaspal je in zamudil bi bil, ko bi ga ne bil zbudil strel.

Kralj se je že veselil, ker ni bilo toliko časa mladeniča. Vesel je hodil gledat, koliko je ura. Samo deset minut je še manjkalo, zdaj ga že ne bo. Radostno si je mel vladar roke, češ, iznebil sem se nadležnega snubača. Kar stopi predenj kmetov najmlajši sin, nesoč v steklenicah obe vodi.

Nerad se je vdal kralj. Dal mu je hčer, toda slovesne svatbe mu ni hotel napraviti, niti poročnih darov mu ni privoščil. Kraljična se ni branila ženina. Preprosti mladenič se ji je prikupil. Rada je šla z njim v njegovo domačo vas.

Tovariši, ki so čakali dolí pod gradom, so se poklonili poročencema in jima voščili srečo. Ponudili so se v spremljevalce. Šli so z njima, da bi se jima ne pripetila kaka nesreča na poti.

Drugo jutro zarana so zagledali jezdece, ki so skokoma dirjali za njimi. Poslal jih je bil kralj, da mu vjemo edino hčer in jo privedo nazaj. Pokesal se je, ker je bil dal kraljično najmlajšemu kmetovemu sinu za ženo. Dvorjani so mu prigovarjali, naj jo skuša dobiti nazaj, da se s tako zvezo ne oskruni kraljevi rod.

Beguni so dospeli do jezera. Tamkaj so se poslovili dosedanji spremljevalci od poročencev. Edini brzohodec ju ni ostavil, ampak ju je prenesel preko jezera. Toda tudi preganjalci so kmalu preplavali jezero. Zdaj, zdaj bodo poročencema za petami. Bežala bi rada dalje, ali visoke, strme gore so

Levat o! (Ura) daj v haljico si sivo V laubohu

jima na poti. Toda tudi sedaj jima je pomagal dobri tovariš. Prenesel ju je čez gore kakor prej preko jezera.

Ko so bili onstran gorá, pove brzohodec svojima varovancema, da je njega in njegove tovariše poslal oni starček, kateremu je bil ženin dal nekaj v gozdu skorjico kruha. Poslal jih je zato, da bi mu pomagali in ga osrečili. Ko je bil to povedal, jima je izginil izpred oči.

Kralj še ni miroval. Sklical je ljudi iz vse dežele in jim naročil, naj prekopljejo gore, čez katere sta ušla poročenca. Ljudje so slušali kralja, ker so ga ljubili. Jeli so prekopavati gore, toda preden so jih prekopali, je minila kralja jeza. Odpustil je hčeri ter milostno sprejel zeta in vso njegovo rodbino. Vsi so prišli v njegov grad: oče, mati in brata. Šele sedaj je napravil kralj svoji hčeri svatovščino, kakršna se spodobi kraljični.

Oblačku.

Čez goro zeleno,
oblaček, veslaš,
za solncecem gledaš,
zlat plašček imaš.

Ā kadar zaveje
ponočni že hlad,
se v haljico belo
zaviješ takrat.

Obračajo k tebi
se zvezdice vse,
kot belo ovčico
pozdravljajo te.

Āo zvezde bledijo,
zadremleš sladko
ti v suknjici temni
nad tiho vasjó . . .

Kristina.

Zvezdi dve . . .

Zvezdi dve sta, zvezdi zlati
vztrepetali,
v temno globočino pali . . .

Luna pa, njih dobra mati,
izgubljenki
išče v žalosti pregrenki . . .

Vpraša skrbno drobne cvete,
ptičke v gnezdi:
»Kje sta, kje sta moji zvezdi?«

Pa dobi tam v zibki dete
luna blede . . .
V očka detetu pogleda . . .

Cvetkam daje sporočilo,
ptičkam v gnezdi:
»Zopet imam svoji zvezdi!

Detece ima jih milo
zvezdi moji,
ima dve očesci svoji! . . .«

Fran Žgur.

